

LECTIO XXXVIII: Η ΜΟΙΡΑ ΤΗΣ ΚΑΙΚΙΛΙΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis, ipsa fecit omen. Nam in sacello quodam nocte cum sororis filia persedebat expectabatque dum aliqua vox congruens proposito audiretur. Tandem puella, longa mora standi fessa, rogavit materteram, ut sibi paulisper loco cederet. Tum Caecilia puellae dixit: “ego libenter tibi mea sede cedo”. Hoc dictum paulo post res ipsa confirmavit. Nam mortua est Caecilia, quam Metellus, dum vixit, multum amavit; postea is puellam in matrimonium duxit.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXXVIII

Η Καικιλία, η σύζυγος του Μετέλλου, ενώ επιδίωκε την εμφάνιση κάποιου γαμήλιου οιωνού για την κόρη της αδελφής της σύμφωνα με τις πατροπαράδοτες συνήθειες, δημιούργησε η ίδια οιωνό. Μια νύχτα δηλαδή καθόταν με την κόρη της αδελφής (της) σε κάποιο μικρό ιερό και περίμενε μέχρις ότου ακουστεί κάποια φωνή που να ανταποκρινόταν στον σκοπό τους. Τελικά η κοπέλα, κουρασμένη από την πολλή ορθοστασία, ζήτησε από τη θεία (της) να της παραχωρήσει για λίγο τη θέση της. Τότε η Καικιλία είπε στην κοπέλα: «εγώ ευχαρίστως σου παραχωρώ τη θέση μου». Αυτόν τον λόγο λίγο αργότερα επιβεβαίωσε η ίδια η πραγματικότητα. Πέθανε δηλαδή η Καικιλία, την οποία ο Μέτελλος, όσο ζούσε, την αγαπούσε πολύ· αργότερα αυτός νυμφεύθηκε την κοπέλα (οδήγησε την κοπέλα σε γάμο).

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XXXVIII

1. uxor: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Caecilia.
2. more: αφαιρετική οργανική του τρόπου.
3. filiae: δοτική προσωπική χαριστική.
4. nocte: αφαιρετική του χρόνου [αφαιρ. nocte & noctu].
5. congruens: επιθετική μετοχή ως επιθετικός προσδιορισμός στο vox [Ανάλυση σε: quae congruebat. Οι αρχικοί χρόνοι του ρήματος είναι congruo, congrui, -, congruere. Ο συγκριτικός και υπερθετικός βαθμός είναι congruentior, -ior, -ius / congruentissimus, -a, -um αντίστοιχα].
6. mora: αφαιρετική της αιτίας και συγκεκριμένα του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου στη λέξη fessa [ρήματα ή επίθετα που δηλώνουν σωματική ή ψυχική ταλαιπωρία, αρρώστια ή κόπωση συντάσσονται με αφαιρετική της αιτίας, απρόθετη ή εμπρόθετη].
7. standi: γενική γερουνδίου ως συμπλήρωμα (γενική αντικειμενική) στο mora. Οι αρχικοί χρόνοι του ρήματος στο είναι sto, steti, statum, stare.
8. fessa: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου.
9. puellam in matrimonium ducō: πρβλ. με την αρχαία ελληνική γλώσσα: ἄγομαι γυναῖκα = νυμφεύομαι.

Caecilia: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Caecilia -ae** = Καικιλία. (Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό).

uxor: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **uxor -oris** = η σύζυγος.

Metelli: γενική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **Metellus -i** = Μέτελλος. (Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό).

dum: χρονικός, υποτακτικός σύνδεσμος = ενώ.

more: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **mos, moris** = έθιμο.

prisco: αφαιρετική ενικού, αρσενικού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου **priscus, -a, -um** = αρχαίος, -α, -ο. Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά.

omen: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους **omen -inis** = οιωνός.

nuptiale: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους του τριτοκλίτου επιθέτου (τριγενούς και δικαταλήκτου) **nuptialis, -is, -e** = γαμήλιος, -α, -ο. Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά ως απόλυτη έννοια. (Το επίθετο συγκεκριμένα είναι παράγωγο του ουσιαστικού **nuptiae -arum** = γάμος < **nubo** = νυμφεύομαι).

petit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας **peto, peti(v)i, petitum, petere** = ζητώ, επιδιώκω.

filiae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **filia¹ -ae** = κόρη.

¹ Το ουσιαστικό **filia -ae** σχηματίζει τη δοτική και αφαιρετική του πληθυντικού αριθμού (**filiis**) κανονικά και σε **-abus (filiabus)**, όταν είναι ανάγκη να γίνει διάκριση από τις αντίστοιχες πτώσεις του αρσενικού δευτερόκλιτου ουσιαστικού **filius**

sororis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **soror -oris** = αδελφή.

ipsa: ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους της οριστικής αντωνυμίας **ipse, ipsa, ipsum** = ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο.

fecit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **facio, feci, factum, facere** = κάνω. Το **facio** είναι ένα από τα 15 ρήματα σε -io που ανήκουν στη γ' συζυγία. Το β' ενικό της προστακτικής του ενεργητικού ενεστώτα είναι **fac**.

omen: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, ουδετέρου γένους **omen -inis** = οιωνός.

nam: αιτιολογικός ή διασαφητικός σύνδεσμος = διότι, δηλαδή. [Εδώ διασαφητικός]. Τίθεται στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου. Ισοδυναμεί με το αρχαιοελληνικό γάρ.

in: πρόθεση. Συντάσσεται με αιτιατική ή τοπική αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με τοπική αφαιρετική = σε.

sacello: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους, **sacellum-i** = μικρό ιερό, μικρό τέμενος.

quodam: αφαιρετική ενικού, ουδετέρου γένους της αόριστης επιθετικής αντωνυμίας **quidam, quaedam, quoddam** = κάποιος, κάποια, κάποιο.

nocte: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **nox -ctis** = νύκτα. (Η αφαιρετική του ενικού είναι και **noctu**, ενώ η γενική του πληθυντικού είναι **noctium**).

cum: πρόθεση που συντάσσεται με οργανική αφαιρετική = μαζί με.

sororis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **soror -oris** = αδελφή.

filia: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **filia -ae** = κόρη. (δοτική και αφαιρετική πληθυντικού αριθμού **filiis** και **filiabus**)

persedebat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρατατικού του ρήματος της β' συζυγίας **persedeo, persedi, persessum, persedēre** = κάθομαι για πολλή ώρα.

expectabat: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρατατικού του ρήματος της α' συζυγίας **ex(s)pecto, expectavi, expectatum, expectāre** = περιμένω.

-que: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος (εγκλιτική λέξη) = και.

dum: χρονικός σύνδεσμος = ενώ.

aliqua: ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους της αόριστης επιθετικής αντωνυμίας **aliqui, aliqua, aliquod** = κάποιος, κάποια, κάποιο.

vox: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **vox, vocis** = φωνή.

congruens: ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους της επιθετικοποιημένης μετοχής, χρόνου ενεστώτα **congruens -ntis** = σύμφωνος, -η, -ο. Πρόκειται για μετοχή του ρήματος της γ' συζυγίας **congruo, congrui, -, congruēre** = συμφωνώ, αρμόζω. (παραθετικά μετοχής: Θετικός: **congruens**, συγκριτικός: **congruentior, -ior, -ius**, υπερθετικός: **congruentissimus, -a, -um**).

proposito: δοτική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **propositum -i** = σκοπός. [Στην πραγματικότητα πρόκειται για ουσιαστικοποιημένη μετοχή, ουδετέρου γένους, παθητικού παρακειμένου (**propositus, -a, -um**) του ρήματος της γ' συζυγίας **propono, proposui, propositum, proponēre** = σκοπεύω, προτίθεμαι.]

audiretur: γ' ενικό υποτακτικής παθητικού παρατατικού του ρήματος της δ' συζυγίας **audio, audiui, auditum, audīre** = ακούω.

tandem: χρονικό επίρρημα = επιτέλους.

puella: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **puella -ae** = κοπέλα.

longa: αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους, του δευτεροκλίτου επιθέτου (τριγενούς και τρικαταλήκτου) **longus, -a,**

-um = μακρύς, -ιά, -ύ, μακρόχρονος, -η, -ο. (Θετικός βαθμός: **longus, -a, -um,** συγκριτικός: **longior, -ior, -ius,** υπερθετικός: **longissimus, -a, -um**).

mora: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **mora -ae** = χρονοτριβή, καθυστέρηση.

standi: γενική γερουνδίου του ρήματος της α' συζυγίας **sto, steti, statum, stāre** = στέκομαι.

fessa: ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου (τριγενούς και τρικαταλήκτου) **fessus, -a, -um** = κουρασμένος, -η, -ο, καταπονημένος, -η, -ο. Συντάσσεται με γενική αντικειμενική ή αφαιρετική της αιτίας. Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά. [Στην πραγματικότητα παράγεται από το αποθετικό ρήμα της γ' συζυγίας **fatiscor, -, -, fatisci** = κουράζομαι.]

rogavit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **rogo, rogavi, rogatum, rogāre** = ζητώ, παρακαλώ.

materteram: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **matertera -ae** = θεία (από την πλευρά της μητέρας).

ut: εδώ βουλητικός, υποτακτικός σύνδεσμος = να.

sibi: δοτική ενικού, της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου που λειτουργεί ως αυτοπαθητική = στον εαυτό της

paulisper: χρονικό επίρρημα = για λίγο.

loco: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **locus -i** = τόπος, θέση. Το ουσιαστικό είναι ετερογενές στον πληθυντικό².

² Το ουσιαστικό **locus -i** στον πληθυντικό σχηματίζεται και ως αρσενικό, δηλαδή **loci** και ως ουδέτερο, δηλαδή **loca**. Ο τύπος **loci** χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει τα χωρία ενός βιβλίου, ενώ ο τύπος **loca** σημαίνει τις περιοχές, τους τόπους, Ωστόσο, δεν γίνεται πάντοτε σαφής διάκριση μεταξύ των δύο τύπων.

cederet: γ' ενικό υποτακτικής ενεργητικού παρατατικού του ρήματος της γ' συζυγίας **cedo, cessi, cessum, cedēre** = παραχωρώ.

tum: χρονικό επίρρημα = τότε, έπειτα.

Caecilia: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Caeciliae -ae** = Καϊκιλία. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

puellae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **puella -ae** = κοπέλα.

dixit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **dico, dixi, dictum, dicēre** = λέγω. (Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα είναι **dic**).

ego: ονομαστική ενικού α΄ προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας **ego** = εγώ.

libenter: τροπικό επίρρημα = ευχαρίστως.

(Συγκριτικός βαθμός: **libentius**, υπερθετικός: **libentissime**). Το επίρρημα είναι παράγωγο της επιθετικοποιημένης μετοχής, χρόνου ενεστώτα **libens -entis** = αυτός που είναι πρόθυμος να κάνει κάτι.

tibi: δοτική ενικού β΄ προσώπου της προσωπικής αντωνυμίας **tu** = εσύ

mea: αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους της κτητικής αντωνυμίας α΄ προσώπου (για έναν κτήτορα) **meus, mea, meum** = δικός μου, δική μου, δικό μου. (Οι μοναδικές αντωνυμίες που διαθέτουν κλητική πτώση είναι η **meus** και **mea**, μόνο στον ενικό αριθμό. Η αντωνυμία **meus** σχηματίζει κλητική **mi**, οπότε και το όνομα που συνοδεύει την αντωνυμία τίθεται σε κλητική, ή **meus** οπότε και το όνομα που συνοδεύει την αντωνυμία τίθεται σε ονομαστική. Η αντωνυμία **mea** σχηματίζει κλητική **mea**)

sede: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ΄ κλίσης, θηλυκού γένους **sedes -is** = έδρα, κάθισμα. Το ουσιαστικό είναι ισοσύλλαβο της γ΄ κλίσης, αλλά σχηματίζει κατ' εξαίρεση τη γενική του πληθυντικού με την κατάληξη **-um**, δηλαδή **sedum**.

cedo: α΄ ενικό οριστικής ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της γ΄ συζυγίας **cedo, cessi, cessum, cedere** = αποχωρώ, παραχωρώ.

hoc: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της δεικτικής αντωνυμίας **hic, haec, hoc** = αυτός, αυτή, αυτό.

dictum: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β΄ κλίσης, ουδετέρου γένους **dictum -i** = λόγος. Πρόκειται στην πραγματικότητα για ουσιαστικοποιημένη μετοχή, ουδετέρου γένους και χρόνου παθητικού παρακειμένου του ρήματος της γ΄ συζυγίας **dico, dixi, dictum, dicere** = λέγω.

paulo: αφαιρετική ενικού, ουδετέρου γένους του δευτεροκλίτου επιθέτου **paulus, -a, -um**³ = λίγος, -η, -ο. (Το επίθετο δεν έχει παραθετικά).

³ Το επίθετο *paulus, -a, -um*, σε αντίθεση με το *raucus, -a, -um*, χρησιμοποιείται μόνο στον ενικό αριθμό. Είναι σπάνιο επίθετο και αρχαϊκό. Συναντάται πιο συχνά στην αιτιατική πτώση (*paulum*) και στην αφαιρετική (*paulo*). Βλ. και Σκάσσης *Err.*, Ιστορική Γραμματική της Λατινικής Γλώσσας, σελ. 177, παρ. 83.

post: χρονικό επίρρημα = έπειτα, μετά.

res: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της ε΄ κλίσης, θηλυκού γένους **res, rei** = πράγμα.

ipsa: ονομαστική ενικού, θηλυκού γένους της οριστικής αντωνυμίας **ipse, ipsa, ipsum** = ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο.

confirmavit: γ΄ ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α΄ συζυγίας **confirmo, confirmavi, confirmatum, confirmare** = επιβεβαιώνω.

nam: αιτιολογικός ή διασαφητικός σύνδεσμος = διότι, δηλαδή. [Εδώ διασαφητικός].

mortua est: γ΄ ενικό οριστικής παρακειμένου του αποθετικού ρήματος της γ΄

συζυγίας **morior, mortuus sum, mortuum, mori** = πεθαίνω. Το ρήμα **morior** ανήκει στη γ' συζυγία, αν και λήγει σε -ιο(r). Η μετοχή μέλλοντα είναι **moriturus, -a, -um**.

Caecilia: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **Caecilia -ae** = Καικιλία. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό αριθμό.

quam: αιτιατική ενικού, θηλυκού γένους της αναφορικής αντωνυμίας **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

Metellus: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **Metellus -i** = Μέτελλος. (Ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό).

dum: χρονικός, υποτακτικός σύνδεσμος = ενώ.

vixit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **vivo, vixi, victum, vivere** = ζω.

multum: ποσοτικό επίρρημα = πολύ. (Συγκριτικός βαθμός: **plus**, υπερθετικός: **plurimum**. Το επίρρημα παράγεται από το επίθετο **multus, -a, -um** = πολλός, πολλή, πολύ).

amavit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **amo, amavi, amatum, amare** = αγαπώ.

postea: επίρρημα χρονικό (προέρχεται από το **post+ea**) = μετά, έπειτα.

is: ονομαστική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

puellam: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους, **puella -ae** = κοπέλα.

in: πρόθεση που συντάσσεται με αιτιατική ή τοπική αφαιρετική. Εδώ συντάσσεται με αιτιατική = σε.

matrimonium: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **matrimonium -ii/ -i** = γάμος. Ως υπερδυσύλλαβο ουσιαστικό της β' κλίσης που λήγει σε -ium, όπως και όσα λήγουν σε -ius, σχηματίζει τη γενική του ενικού και σε -i, με συναίρεση του - ii σε -i. Επίσης, το ουσιαστικό στον πληθυντικό αριθμό **matrimonia** συχνά έχει άλλη σημασία και σημαίνει τις νυμφευμένες γυναίκες.

duxit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **duco, duxi, ductum, ducere** = οδηγώ. Το β' ενικό προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής είναι **duc**. Εδώ η έκφραση **in matrimonium duc** σημαίνει νυμφεύομαι.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Α΄ κλίση

Caecilia -ae: θηλυκό (ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό)
 filia -ae: θηλυκό (δοτική και αφαιρετική πληθυντικού filiis & filiabus)
 puella -ae: θηλυκό
 mora -ae: θηλυκό
 matertera -ae: θηλυκό

Β΄ κλίση

Metellus -i: αρσενικό (ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό)
 sacellum -i: ουδέτερο
 locus -i: αρσενικό [στον πληθυντικό είναι ετερογενές: είναι και αρσενικό: loci -orum (χωρία βιβλίων): και ουδέτερο: loca -orum (τόποι, περιοχές)]
 propositum -i: ουδέτερο (στην πραγματικότητα πρόκειται για ουδέτερο μετοχής παθητικού παρακειμένου του ρήματος της γ΄ συζυγίας proropo, -sui, -situm, proropñre)
 dictum -i: ουδέτερο (στην πραγματικότητα προέρχεται από το ουδέτερο μετοχής παθητικού παρακειμένου του ρήματος της γ΄ συζυγίας dico, dixi, dictum, dicñre)
 matrimonium -ii(i): ουδέτερο

Γ΄ κλίση

uxor -oris: θηλυκό
 mos, moris: αρσενικό
 omen -inis: ουδέτερο
 soror -oris: θηλυκό
 nox, noctis: θηλυκό (αφαιρετική ενικού: nocte και noctu, γενική πληθυντικού: noctium)
 vox, vocis: θηλυκό
 sedes, sedis: θηλυκό (γενική πληθυντικού sedum)

Ε΄ κλίση

res, rei: θηλυκό

ΕΠΙΘΕΤΑ

Β΄ κλίση

priscus, -a, -um: (δεν σχηματίζει παραθετικά)

longus, -a, -um: (συγκριτικός:longior, -ior, -ius, υπερθετικός:longissimus, -a, - um)
fessus, -a, -um: (δεν σχηματίζει παραθετικά)
paulus, -a, -um: (δεν σχηματίζει παραθετικά)

Γ' κλίση

nuptialis, -is, -e: (δεν σχηματίζει παραθετικά ως απόλυτη έννοια)
congruens -ntis: (συγκριτικός: congruentior, -ior, -ius, υπερθετικός: congruentissimus, -a, - um. Πρόκειται στην πραγματικότητα για επιθετικοποιημένη μετοχή ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας congruo, congrui, -, congruere)

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

ipse, ipsa, ipsum: (οριστική)
quidam, quaedam, quoddam: (αόριστη επιθετική)
aliqui, aliqua, aliquod: (αόριστη επιθετική)
ego: (προσωπική α' προσώπου)
tu: (προσωπική β' προσώπου)
meus, -a, -um: (κτητική α' προσώπου για έναν κτήτορα)
hic, haec, hoc: (δεικτική)
qui, quae, quod: (αναφορική)
is, ea, id: (δεικτική-επαναληπτική)
se: προσωπική γ' προσώπου που λειτουργεί ως αυτοπαθητική

ΡΗΜΑΤΑ

1η Συζυγία

expecto, -avi, -atum, -āre
amo, -avi, -atum, -āre
rogo, -avi, -atum, -āre
sto, steti, statum, stāre
confirmo, -avi, -atum, -āre

2η Συζυγία

persedeo, persedi, persessum, persedēre

3η Συζυγία

facio, feci, factum, facere (Το ρήμα είναι ένα από τα 15 ρήματα της γ συζυγίας που λήγουν σε -io. Το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα: fac)

peto, peti(v)i, petitum, petĕre
 congruo, congrui, -, congruĕre
 cedo, cessi, cessum, cedĕre
 dico, dixi, dictum, dicĕre (Το Β΄ ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα:dic)
 morior, mortuus sum, mortuum, mori (Αποθετικό. Ανήκει στη γ΄ συζυγία, αν και λήγει σε -
 io(r). Η μετοχή μέλλοντα είναι moriturus, -a, -um)
 duco, duxi, ductum, ducĕre (Το Β΄ ενικό προστακτικής ενεργητικού ενεστώτα:duc)
 vivo, vixi, victum, vivĕre

4η Συζυγία

audio, audivi, auditum, audīre

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

tandem: χρονικό
 paulisper: χρονικό
 tum: χρονικό
 libenter:τροπικό (συγκριτικός: libentius, υπερθετικός:libentissime)
 post: χρονικό
 multum:ποσοτικό (συγκριτικός: plus, υπερθετικός: plurimum)
 postea: χρονικό

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

in+ τοπική αφαιρετική (στον εμπρόθετο προσδιορισμό: in sacello)
 in+ αιτιατική (στον εμπρόθετο προσδιορισμό: in matrimonium)
 cum+ οργανική αφαιρετική

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

dum (χρονικός,υποτακτικός)
 nam (αιτιολογικός ή διασαφητικός)
 -que (συμπλεκτικός,παρατακτικός)
 ut (βουλητικός, υποτακτικός)

Caecilia, uxor Metelli, dum more prisco omen nuptiale petit filiae sororis: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το fecit. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (petit: ιστορικός ενεστώτας), διότι η πράξη ενδιαφέρει μόνο από καθαρά χρονική άποψη. Πιο συγκεκριμένα, εκφράζει, σε σχέση με την πρόταση την οποία προσδιορίζει, το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα τη συνεχιζόμενη πράξη, στη διάρκεια της οποίας συμβαίνει η πράξη της κύριας πρότασης. (Έχουμε λατινισμό, αφού γίνεται χρήση της σύνταξης dum + οριστική ενεστώτα, που στα νέα ελληνικά μεταφράζεται με οριστική χρόνου παρατατικού). Η φράση Caecilia, uxor Metelli ανήκει, κατά πρόταση, στη χρονική πρόταση.

petit: ρήμα.

Caecilia: υποκείμενο του ρήματος petit.

uxor: ομοιόπτωτος προσδιορισμός, παράθεση στο Caecilia.

Metelli: γενική κτητική στη λέξη uxor.

omen: αντικείμενο του ρήματος petit.

nuptiale: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο omen.

filiae: δοτική προσωπική χαριστική. Συνάπτεται με το ρήμα petit.

sororis: γενική κτητική στη λέξη filiae.

more: αφαιρετική οργανική του τρόπου στο ρήμα petit.

prisco: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο more.

ipsa fecit omen: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (fecit: οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

fecit: ρήμα.

ipsa: υποκείμενο του ρήματος fecit.

omen: αντικείμενο του ρήματος fecit.

Nam in sacello quodam nocte cum sororis filia persedebat: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (persedebat: οριστική παρατατικού) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

persedebat: ρήμα.

(Caecilia ή ea): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος persedebat.

in sacello: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο ρήμα persedebat.

quodam: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη sacello.

cum filia: εμπρόθετος προσδιορισμός της κοινωνίας⁴ στο ρήμα persedebat.

sororis: γενική κτητική στη λέξη filia.

nocte: αφαιρετική του χρονικού εντοπισμού στο ρήμα persedebat.

⁴ Ο εμπρόθετος προσδιορισμός της κοινωνίας (cum+ οργανική αφαιρετική) συναντάται με ρήματα που δηλώνουν συμμετοχή. Αντιθέτως, με ρήματα που δηλώνουν κίνηση ο προσδιορισμός ονομάζεται «της συνοδείας».

expectabatque: κύρια πρόταση που εκφέρεται με οριστική (expectabat: οριστική παρατατικού) και συνδέεται παρατακτικά με την προηγούμενη κύρια πρόταση με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο -que (εγκλιτική λέξη). Δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

expectabat: ρήμα.

(Caecilia ή ea): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος expectabat.

dum aliqua vox congruens proposito audiretur: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση, ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το expectabat. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με υποτακτική χρόνου παρατατικού (audiretur), διότι η πράξη δεν ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη, αλλά περιγράφεται και ως προσδοκία ή επιδίωξη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει, δηλαδή την κύρια, δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

audiretur: ρήμα.

vox: υποκείμενο του ρήματος audiretur.

aliqua: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο vox.

congruens: επιθετική/αναφορική μετοχή αναφέρεται στο vox στο οποίο λειτουργεί ως επιθετικός προσδιορισμός. Ανάλυση μετοχής: quae congruebat proposito.

proposito: αντικείμενο της μετοχής congruens σε δοτική.

Tandem puella, longa mora standi fessa, rogavit materteram: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (rogavit: οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

rogavit: ρήμα.

puella: υποκείμενο του ρήματος rogavit.

materteram: άμεσο αντικείμενο του ρήματος rogavit. Ως έμμεσο αντικείμενο του ρήματος rogavit τίθεται η δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση που ακολουθεί «ut sibi paulisper loco cederet».

fessa: επιρρηματικό κατηγορούμενο του τρόπου στο puella μέσω του ρήματος δράσης rogavit.

mora: οργανική αφαιρετική του εξωτερικού αναγκαστικού αιτίου. Συνάπτεται με το fessa.

longa: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη mora.

standi: γενική γερονδίου που χρησιμοποιείται ως συμπλήρωμα (γενική αντικειμενική) στο mora.

tandem: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα rogavit.

ut sibi paulisper loco cederet: δευτερεύουσα ουσιαστική βουλευτική πρόταση ως έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα rogavit της κύριας πρότασης που προηγήθηκε. Εισάγεται με τον βουλευτικό σύνδεσμο ut, διότι είναι καταφατική. Εκφέρεται με υποτακτική, γιατί το περιεχόμενό της δηλώνει απλώς κάτι το επιθυμητό, και χρόνου παρατατικού (cederet), διότι εξαρτάται από το ρήμα της κύριας πρότασης (rogavit) που είναι ιστορικού χρόνου και αναφέρεται στο παρελθόν. Έχουμε ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων, καθώς η βούληση είναι ιδωμένη τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής της. (Συγχρονισμός κύριας με τη δευτερεύουσα πρόταση).

cederet: ρήμα.

(**matertera** ή **ea**): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος **cederet**.

sibi: δοτική προσωπική χαριστική που συνάπτεται με το **cederet** (έμμεση αυτοπάθεια).

loco: κυρίως αφαιρετική της απομάκρυνσης ή του χωρισμού (αντικείμενο) του ρήματος **cederet**.

paulisper: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **cederet**.

Tum Caecilia puellae dixit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (**dixit:** οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

dixit: ρήμα.

Caecilia: υποκείμενο του ρήματος **dixit**.

puellae: (έμμεσο) αντικείμενο του ρήματος **dixit** σε δοτική.

tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **dixit**.

“ego libenter tibi mea sede cedo”: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (**cedo:** οριστική ενεστώτα) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

cedo: ρήμα.

ego: υποκείμενο του ρήματος **cedo**.

tibi: δοτική προσωπική χαριστική που συνάπτεται με το **cedo**.

sede: αφαιρετική της απομάκρυνσης ή του χωρισμού (αντικείμενο) του ρήματος **cedo**.

mea: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη **sede**.

libenter: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα **cedo**.

Hoc dictum paulo post res ipsa confirmavit: κύρια πρόταση κρίσεως, εκφέρεται με οριστική (**confirmavit:** οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

confirmavit: ρήμα.

res: υποκείμενο του ρήματος **confirmavit**.

ipsa: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη **res**.

dictum: αντικείμενο του ρήματος **confirmavit**.

hoc: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη **dictum**.

post: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα **confirmavit**.

paulo: αφαιρετική οργάνη του μέτρου ή της διαφοράς στο επίρρημα **post**.

Nam mortua est Caecilia: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (**mortua est:** οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός. Εδώ ο σύνδεσμος **nam** (= δηλαδή) είναι διασαφητικός.

mortua est: ρήμα.

Caecilia: υποκείμενο του ρήματος **mortua est**.

quam Metellus, - multum amavit: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη Caecilia. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quam και εκφέρεται με οριστική (amavit), αφού εκφράζει το πραγματικό γεγονός.

amavit: ρήμα.

Metellus: υποκείμενο του ρήματος amavit.

quam: αντικείμενο του ρήματος amavit.

multum: επιρρηματικός προσδιορισμός του ποσού στο ρήμα amavit.

dum vixit: δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της δευτερεύουσας αναφορικής με ρήμα το amavit. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο dum και εκφέρεται με οριστική (vixit: οριστική παρακειμένου), διότι ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Σε σχέση με την πρόταση που προσδιορίζει (την αναφορική δευτερεύουσα) εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν και μάλιστα την παράλληλη διάρκεια.

vixit: ρήμα.

(Caecilia ή ea): εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος vixit.

postea is puellam in matrimonium duxit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (duxit: οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

duxit: ρήμα.

is: υποκείμενο του ρήματος duxit.

puellam: αντικείμενο του ρήματος duxit.

in matrimonium: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει κατάσταση ή σκοπό στο ρήμα duxit.

postea: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου και συγκεκριμένα της χρονικής ακολουθίας στο ρήμα duxit.

Ημερομηνία τροποποίησης: 06/07/2018